

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“-БЛАГОЕВГРАД
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА” ФИНАНСИ И ОТЧЕТНОСТ”

Югозападен университет „Неофит Рилски“
РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ганчо Тодоров Ганчев
относно

присъждане на ОНС „доктор“ на Теодора Георгиева Динова
за дисертационен труд на тема
„Фискална политика и икономически растеж в страните от Европейския
съюз“

1. Кратка информация за автора

Теодора Георгиева Динова е редовен докторант в катедра „Финанси и отчетност“ при Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Дисертационният ѝ труд „Фискална политика и икономически растеж в страните от Европейския съюз“ е насочен към катедра „Финанси и отчетност“ за второ обсъждане и отчисление с право на защита.

2. Кратка характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, изложение в три глави, заключение и списък с използваната литература (181 цитирани източника, от които 55 на български, 120 на английски език, 4 на руски и два на гръцки език). Общият обем на разработката е 231 стандартни страници. В основния текст са включени 25 таблици и 14 фигури с резултати. Прави положително впечатление разнообразния набор от използвани източници, по-голямата част от които са на английски език.

Отбелязаният дисертационен труд е посветен на изключително важен актуален проблем. Важността е свързана с традиционната проблематика за връзката между фискалната политика, макроикономическото равновесие, икономическия растеж, инвестиционния процес и заетостта, докато актуалността е следствие от глобалната финансова криза, която дава основания както за използване на фискалните инструменти за стабилизиране на икономиката, така и за фискална консолидация.

Още в увода дисертантката формулира обекта, предмета и целта на изследването. В частност, авторката конкретизира три задачи на дисертационния труд- анализ на влиянието на относителния дял на публичните разходи върху динамиката на БВП; анализ на въздействието на държавните приходи, както и открояване на специфичните особености на фискалната политика в старите и новите страни-членки. Основната теза на авторката е твърде обща, а именно- наличието на взаимовръзка между фискалната политика и икономическия растеж. При така формулирана теза, отговорът ще е

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ"
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ФИНАНСИ И ОТЧЕТНОСТ“

винаги положителен, което означава, че тезата трябва да бъде стеснена, като засегне някакви по-конкретни зависимости между фискалната политика и икономическия растеж.

Формулираните методи на изследване като цяло отговарят на това, което фактически е използвано от авторката, с изключение на метода на наблюдението, който, като структуриран инструмент, предполага съвсем друга организация и насоченост на дисертационния труд.

Резултатите от дисертационния труд са публикувани в една самостоятелна статия в научно списание и шест доклада в сборници от национални и международни научни форуми. Публикациите като цяло отразяват анализите и изводите от дисертацията.

Глава първа на дисертационния труд представя теоретичните основи на връзката между фискалната политика и икономическия растеж. Разгледани са същността и мястото на фискалната политика, фискалните показатели и критерии, с акцент върху маастрихтските изисквания. Направен е преглед на икономическата теория в областта на икономическия растеж и ролята на фискалната политика.

В частност, внимание е отделено на класическия и неокласическия модел, кейнсианската теория и неокласическия синтез. Отделно е направен преглед на вижданията, засягащи държавните приходи и разходи, както и ендогенните модели на икономически растеж. Авторката не се присъединява открито към никоя теоретична школа, но все пак отбелязва, че като цяло публичните разходи имат положително въздействие върху икономическата динамика, с това уточнение, че в зависимост от обхвата, периода, използваните данни и приложения модел, емпиричните изследвания често дават противоречиви резултати.

Като слабост на прегледа на теоретичните школи може да се отбележи обстоятелството, че не са засегнати динамичните стохастични модели на общото равновесие, широко използвани напоследък, както и недостатъчното внимание, отделено на взаимовръзките между фискалната и монетарната политика, които са особено важни в контекста на подхода на количествено облекчение, прилаган от Федералната резервна система и Европейската централна банка.

Втора глава е посветена на дескриптивния анализ на фискалната политика, провеждана в страните от ЕС, както и на процеса на фискална консолидация след глобалната финансова криза. Авторката правилно стига до извода, че ЕС представлява хетерогенна група от държави, които се характеризират не само с различно ниво и структура на държавните приходи и разходи, но и с различна динамика на основните показатели в периода преди и след глобалната финансова криза.

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“-БЛАГОЕВГРАД
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА” ФИНАНСИ И ОТЧЕТНОСТ”

Основният извод е, че курсът към фискална консолидация, възприет след финансовите сътресения 2008-2009 г., е спомогнал за стабилизиране на икономиките и постепенно възстановяване на икономическия растеж. Друга характерна особеност на ЕС е разделянето на страните на стари и нови членове на съюза, като при старите преобладава относително високо прогресивно данъчно облагане и относително по-високи държавни разходи, срещу по-ниско плоско облагане и относително по-ограничени държавни разходи в новите страни-членки. Обяснението, според авторката, е в по-ниската степен на икономическо развитие на посткомунистическите държави, респективно ограничеността на икономическите ресурси. Това обяснение в общи линии е вярно, не се нуждае от допълнително обосноваване и конкретизация, тъй като самите източноевропейски страни са хетерогенна група.

Глава трета е посветена на емпиричния анализ на въздействието на фискалната политика върху икономическия растеж в държавите от ЕС. В тази глава авторката прави преглед на противоречивата по своите резултати литература, посветена на иконометричните изследвания за връзката между фискалната политика и икономическия растеж. За своето изследване авторката се спира върху регресионния анализ на временни редове и панелни данни с използването на метода на най-малките квадрати. Използвани са годишните стойности на анализираните величини. Авторката използва и апарата на фиктивните променливи.

В емпирично проучване се изследва влиянието на държавните разходи по функции върху динамиката на БВП на човек от населението, като е добавен показател за политическия риск от корупция.

Резултатите от регресионния анализ с отчитане на паритета на покупателната способност за старите 15 страни-членки на ЕС показват, че държавните разходи по функции общи публични услуги, отбрана, обществен ред и сигурност, комунално стопанство и благоустройство и здравеопазване имат негативен ефект върху благосъстоянието, измерено чрез динамиката на зависимата променлива БВП на глава от населението. Положително влияние имат правителствените разходи за опазване на околната среда, образование и социална защита.

При аналогично изследване за новите 13 страни-членки на ЕС, негативно влияние върху растежа оказват разходите за отбрана, отдых, култура и религия и социална защита. Положително влияние имат разходите за икономически дейности и опазване на околната среда.

Друго изследване, което се привежда в дисертацията, засяга връзката между растежа и държавните приходи и разходи в ЕС. Изводът е, че приходите са положително корелирани с растежа, докато разходите влияят отрицателно.

Така формулиран, резултатът би означавал, че страните следва да налагат

данъци, но да не ги изразходват. Трябва да се отбележи, че резултатите от подобни изследвания в икономическата литература също са противоречиви. Последните анализи на МВФ в частност показват положителни, но силно циклочувствителни положителни фискални мултипликатори.

Конкретното иконометрично изследване, приведено в дисертацията не е убедително, тъй като регресия с едновременно включени държавни приходи и разходи очевидно се сблъсква с проблема за неизбежно високата корелация между двете обясняващи променливи, както и с отбелязаната от авторката нелинейност на зависимостите. В случая би било добре да се използва инструментална променлива и двустепенен метод на най-малките квадрати. Това, разбира се, е задача за бъдещи изследвания.

3. Приноси моменти

Авторката систематизира своите приноси по следния начин-обобщаване на теоретичните постановки за връзките между фискалната политика и икономическия растеж; анализирана е ефективността на фискалната политика в отделни групи страни-членки на ЕС за различни периоди от време, като е констатирана неефективност в новите страни-членки; изследване на въздействието на държавните разходи по функции, като се установява положително въздействие върху растежа на разходите за здравеопазване, икономически дейности и опазване на околната среда, като е отбелязана отрицателно връзка с нивото на корупция; анализ на въздействието на относителните дялове на общите държавни приходи и разходи върху растежа.

Така отбелязаните емпирични приноси са валидни, с отчитане на споменатите неточности, докато систематизацията на икономическата литература не съдържа принципно нови моменти в сравнение със съществуващите изследвания.

4.Критични бележки и препоръки

Критичните бележки към рецензираната работа се свеждат, както беше отбелязано, до включването на някои прекалено общи формулировки в качеството на основна теза на изследването, както и до използването в някои случаи на ненадеждни иконометрични техники. Някои от изводите, например за отрицателното въздействие на държавните разходи и положителното отражение на приходите върху растежа, се нуждаят от сериозна допълнителна теоретична и емпирична обосновка.

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“-БЛАГОЕВГРАД
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА” ФИНАНСИ И ОТЧЕТНОСТ”

5. Заключение

В заключение давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за присъждане на **Теодора Георгиева Динова** на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, професионално направление 3.8. Икономика.

Благоевград,

Юни 2016 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д-р Ганчо Тодоров Ганчев